USAID
ОД АМЕРИКАНСКИОТ НАРОД

ГРАЃАНСКИ БУЏЕТ НА ОПШТИНА РАНКОВЦЕ ЗА 2023 ГОДИНА

Овој документ е подготвен во рамки на Проектот на УСАИД за зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите, со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД).

USAID
ОД АМЕРИКАНСКИОТ НАРОД

ГРАЃАНСКИ БУЏЕТ НА ОПШТИНА РАНКОВЦЕ ЗА 2023 ГОДИНА

Овој документ е подготвен во рамки на Проектот на УСАИД за зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите, со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД).

СОДРЖИНА

Зошто граѓански буџет? 3

КОИ СЕ НАДЛЕЖНОСТИТЕ НА ОПШТИНАТА? 4

ШТО Е ОПШТИНСКИ БУЏЕТ И ОД ШТО СЕ СОСТОИ? 4

КОИ СЕ БУЏЕТСКИТЕ АКТИВНОСТИ КОИ ГИ РЕАЛИЗИРА НАШАТА ОПШТИНА? 5

КАКО ОПШТИНАТА ГИ ПРИБИРА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ? 5

КОИ СЕ КЛУЧНИТЕ ИЗВОРИ НА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ? 7

КОЛКУ ДАНОЧНИ ПРИХОДИ ПЛАНИРА ДА СОБЕРЕ ОПШТИНАТА? 8

ДАНОЦИТЕ НА ИМОТ - ВАЖЕН СОПСТВЕН ОПШТИНСКИ ПРИХОД 9

НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ 10

КОЈА Е УЛОГАТА НА ТРАНСФЕРИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ -ДОТАЦИИТЕ? 11

КАДЕ И КАКО СЕ ТРОШАТ ОПШТИНСКИТЕ ПАРИ? 12

КОЛКУ ПЛАНИРА ДА ПОТРОШИ ОПШТИНАТА ЗА СЕКОЈА ОДДЕЛНА НАДЛЕЖНОСТ/ПРОГРАМА - УСЛУГА ЗА ГРАЃАНИТЕ ? 13

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ОПШТИНАТА ПО ГЛАВА НА ЖИТЕЛ 20

КАКО СЕ РЕАЛИЗИРА ОПШТИНСКИОТ БУЏЕТ? 21

КЛУЧНИ БУЏЕТСКИ ДОКУМЕНТИ - како можат граѓаните да ја следат реализацијата на општинскиот буџет ? 23

ЗОШТО ГРАЃАНСКИ БУЏЕТ?

- ✓ Информирање на граѓаните за тоа како се собираат општинските приходи и како се трошат општинските средства.
- ✓ Едукација на граѓаните за клучните термини, принципи и начела поврзани со општинскиот буџет и локалните финансии.
- ✓ Зголемување на свесноста на граѓаните за нивната улога во буџетскиот процес на локално ниво.
- ✓ Поттикнување на поголема активност и учество на граѓаните во процесите на планирање и реализација на општинскиот буџет.
- ✓ Запознавање на граѓаните со донесениот БУЏЕТ ЗА 2023 год. и неговите основни карактеристики - структура – кои се и колкави се општинските приходи и каде општината планира да ги потроши јавните ресурси.

КОИ СЕ НАДЛЕЖНОСТИТЕ НА ОПШТИНАТА?

-Урбанистичко (урбано и рурално) планирање

-Заштита на животната средина и природата

Локален економски развој

-Комунални дејности

Култура

-Спорт и рекреација

Социјална заштита и заштита на децата

-Образование

-Здравствена заштита

-Заштита и спасување

-Противпожарна заштита

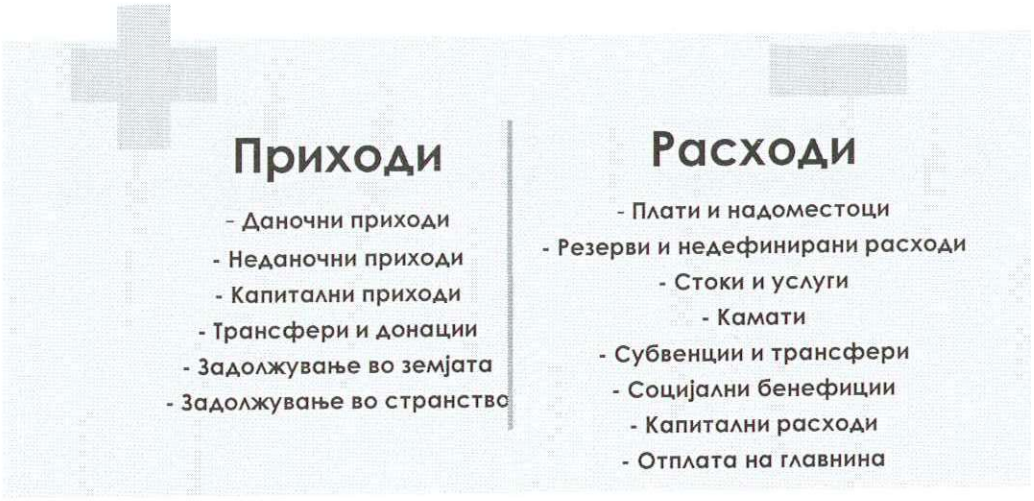
-Надзор над вршењето на работи од нејзина надлежност

Други надлежности определени со закон.

ШТО Е ОПШТИНСКИ БУЏЕТ И ОД ШТО СЕ СОСТОИ?

Буџетот на единицата на локалната самоуправа претставува годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства и ги вклучува основниот буџет, буџетот на дотации, буџетот на донации, буџетот на заеми и буџетот на самофинансирачки активности. Буџетот на локалната самоуправа ги демонстрира вредностите и

приоритетите на локалната самоуправа. Буџетирањето и техниките на финансиското планирање се клучни елементи во одржувањето на фискалниот интегритет на локалната самоуправа.

КОИ СЕ БУЏЕТСКИТЕ АКТИВНОСТИ КОИ ГИ РЕАЛИЗИРА НАШАТА ОПШТИНА?

Општината со цел подготовка на буџетот во согласност со потребите на граѓаните и почитувајќи гипринципите на транспарентност и отчетност презема серија на активности како што се:

- Организира буџетски форуми на кои се се утврдуваат буџетските приоритети на општината во согласност со потребите и приоритетите на граѓаните.
- Општината има отворена политика на прием на граѓани и други засегнати страни со цел директно споделување на нивните потреби и укажување на клучните насоки за подготовка на општинскиот буџет.
- Консултации со граѓаните по населени места во однос на нивните потреби, проблеми и предизвици а во насока на дефинирање на конкретни буџетски активности кои би одговориле на истите.

КАКО ОПШТИНАТА ГИ ПРИБИРА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ?

Ефикасното обезбедување и собирање на општинските приходи се основа за обезбедувањето на потребните јавни добра и услуги на граѓаните на општината. Оттука во продолжение се претставени (нивната висина, процент на учество) основниот буџет на општината и дополнителните главни "потоци" на приливи во

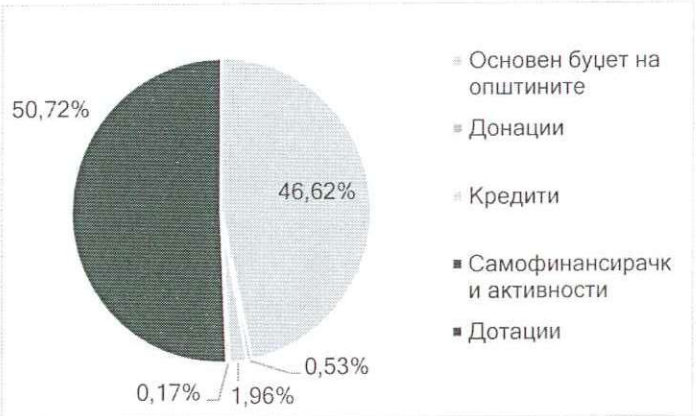
општинскиот буџет – сопствени приходи, дотации – централна власт, донации, задолжување итн.

БУЏЕТ НА ОПШТИНИТЕ е годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства и ги вклучува основниот буџет, буџетот на дотации, буџетот на донации, буџетот на заеми и буџетот на самофинансирачки активности. Додека ОСНОВЕН БУЏЕТ на општината е годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства со буџетот за финансирање на основните надлежности на општината. ДОТАЦИЈА преставува трансфер од Буџетот на Република Северна Македонија и буџетите на фондовите до буџетот на општината. Донација се строго наменски средства од донатори врз основа на склучен договор. Самофинансирачки активности се годишни приходи на буџетските корисници кои се дополнителни на нивните основни законски активности.

Табела 1. Приходи на општината (во денари и структура во %)

Приходна сметка	Износ	Структура на приходи %
Основен буџет на општините	40608430	46,6
Донации	459477	0,5
Кредити	1705000	2,0
Самофинансирачки активности	150000	0,2
Дотации	44174000	50,7
Вкупни приходи	87096907	100

Графикон 1. Структура на општинските приходи по видови сметки (во %)

КОИ СЕ КЛУЧНИТЕ ИЗВОРИ НА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ?

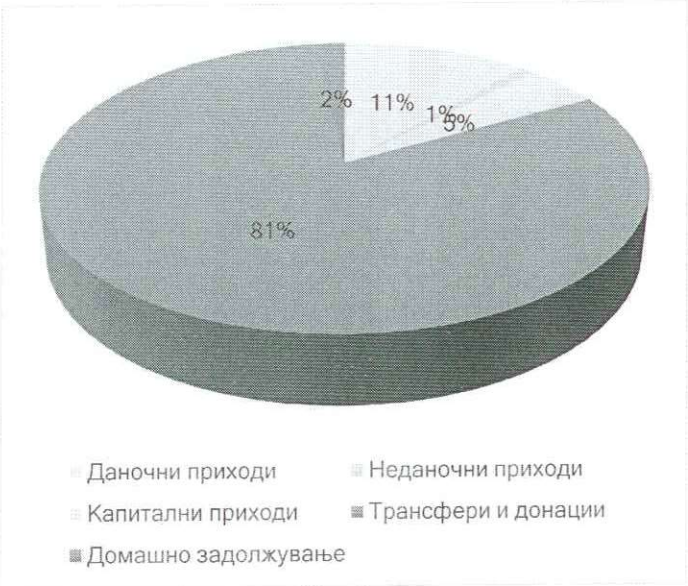
ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИТЕ во буџетот се даноците и други задолжителни плаќања, кои се утврдени со закон, приливите што произлегува од сопственост на средства (камата, дивиденда, закупнина и слично), надомест за дадени добра или услуги, подароци, донации, спонзорства, субвенции и трансфери. Од посебна важност се СОПСТВЕНИ ИЗВОРИ НА ПРИХОДИ на општината кои вклучуваат локални даноци, локални такси и локални надоместоци, приходи од сопственост на општината, самопридонес, парични казни, донации и други приходи утврдени со закон.

Во продолжение се прикажани клучните извори на приходи кои општината планира да ги обезбеди во 2023 година. Највисок износ на приходи ќе се обезбедат од Трансфери и донации во износ од 70,440,483 денари, додека исто така соодветен износ на приходи ќе се обезбедат и од Даночни приходи во износ од 10,070,000 денари. Во структурата на клучните приходи најголемо учество заземаат Трансферите и донациите80,9 %, додека даночните приходи учествуваат со 11,6%, неданочните приходи со 0,9%, а капиталните приходи со 4,7%.

Табела 2. Клучни приходи на општината согласно економската класификација (износ во денари и структура во %)

Видови на приход	Износ	Учество во вкупните приходи %
Даночни приходи	10070000	11,6
Неданочни приходи	811424	0,9
Капитални приходи	4070000	4,7
Трансфери и донации	70440483	80,9
Домашно задолжување	1705000	2,0
Вкупно	87096907	100

Графикон 2. Структура на приходи на општина според економската класификација (во %)

КОЛКУ ДАНОЧНИ ПРИХОДИ ПЛАНИРА ДА СОБЕРЕ ОПШТИНАТА?

Даночните приходи се основен и најзначаен дел од сопствените приходи на општината, оттука во продолжение Ви претставуваме колкави износи на даночни приходи планира да собере општината во следната година. Исто така е претставена структурата која покажува кои даночни приходи е планирано да имаат најголем удел во општинските приходи.

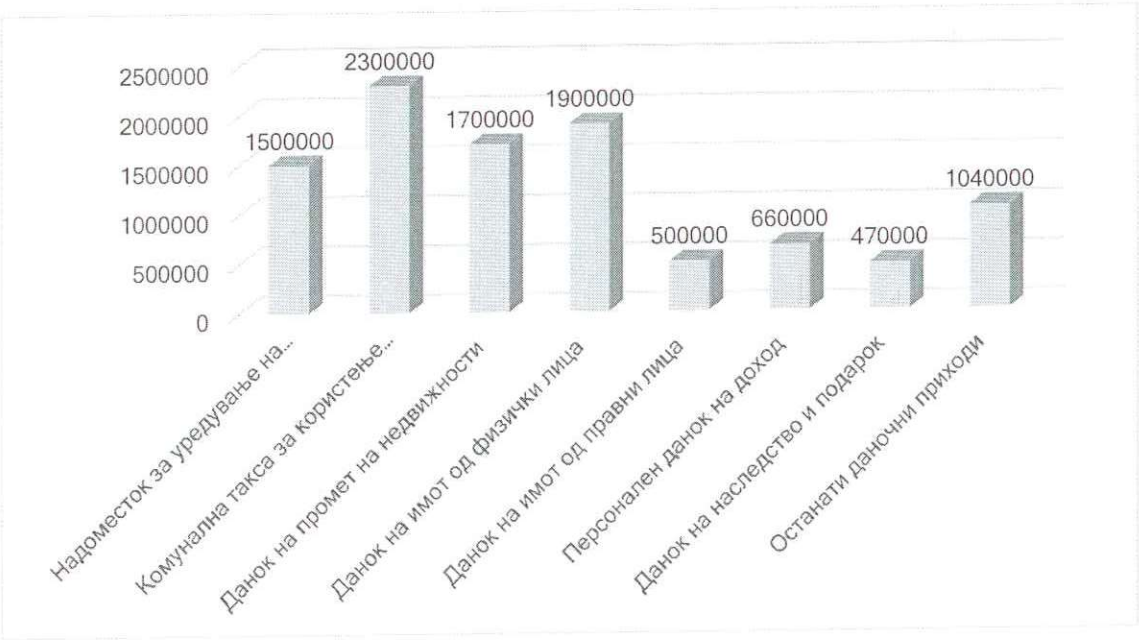
Табела 3. Клучни даночни приходи на општината (износ во денари и структура во %)

Видови даночни приходи	Износ	Учество во даночните приходи %
Надоместок за уредување на градежно земјиште	1500000	15
Комунална такса за користење и одржување на јавно осветление	2300000	23
Данок на промет на недвижности	1700000	17
Данок на имот од физички лица	1900000	19
Данок на имот од правни лица	500000	5
Персонален данок на доход	660000	7
Данок на наследство и подарок	470000	5
Останати даночни приходи	1040000	10
Вкупно	10070000	100

Најмногу **даночни приходи** општината планира да обезбеди од Комунална такса за користење и одржување на јавно осветление во износ од 2.300.000 или учество од

23%, додека најмало учество во даночните приходи зафаќаат Даноците од имот од правни лица во износ од 500,000 денари, или учество од 5% во вкупните даночни приходи.

Графикон 3. Даночни приходи на општина Ранковце (во денари)

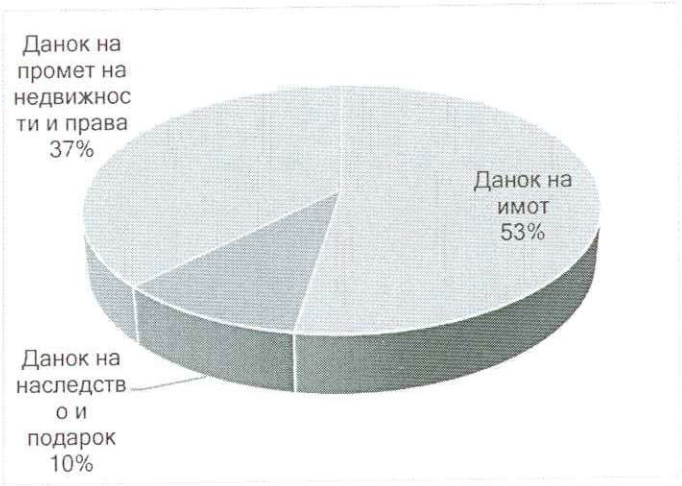
ДАНОЦИТЕ НА ИМОТ - ВАЖЕН СОПСТВЕН ОПШТИНСКИ ПРИХОД

Даноците на имот се еден од најважните сопствени извори на приходи на општината. Планираната структура за 2023 година на посебните видови на Даноци на имот е прикажана во продолжение.

Највисока пропорција на приходи зафаќа даноците на имот со учество од 53% учество во вкупната вредност од даноците на имот, додека во истите данокот на правни лица има учество од 10,9%, додека данокот на имот на физички лица има учество од 41,6%.

Општина Ранковце со цел обезбедување поголем износ на сопствени даночни приходи, пред се од даноците на имот, а со цел обезбедување повеќе средства за реализација на проекти од општински интерес - презема активности за навремена евиденција, репроценка на имотите, како и дополнителни активности за обезбедување на наплатата по побарувањата од даноците на имот, данокот на наследство и подарок, како и данокот од промет на недвижности.

Графикон 4. Структура на даноците на имот во вкупните приходи по основ данок на имот на општина Ранковце по видови (во %)

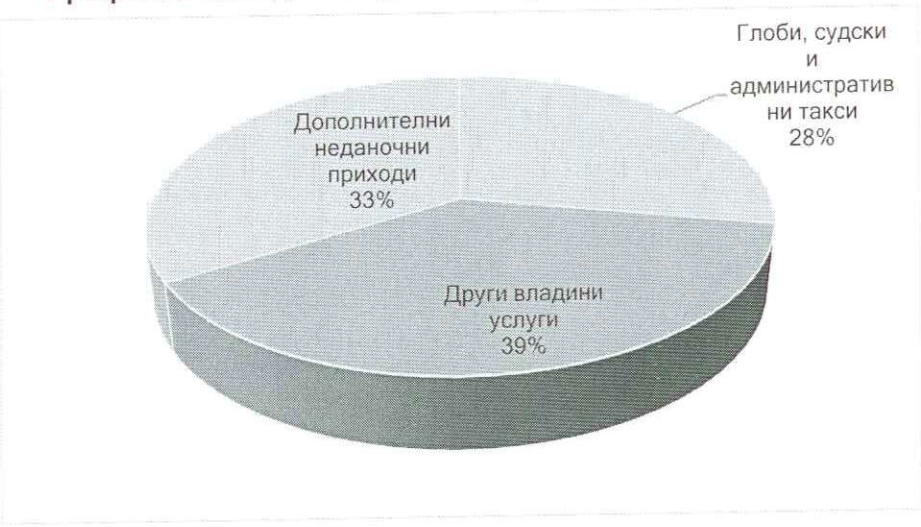
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ

Неданочните приходи кои планира да ги собере општината во 2023 година се прикажани во продолжение. Најголем износ на неданочни приходи треба да бидат обезбедени од Други владини услуги во износ од 300,000 денари и учество од 38%, додека најниска пропорција се очекува кај приходите од Глоби, судски и административни такси во износ од 220,000 денари со 28% учество во вкупните неданочни приходи.

Табела 4. Видови неданочни приходи (износ во денари и структура во %)

Вид на неданочни приходи	Износ	Учество во вкупните неданочни приходи %
Глоби, судски и административни такси	220000	28
Други владини услуги	300000	38
Дополнителни неданочни приходи	260000	33
Вкупно	780000	100

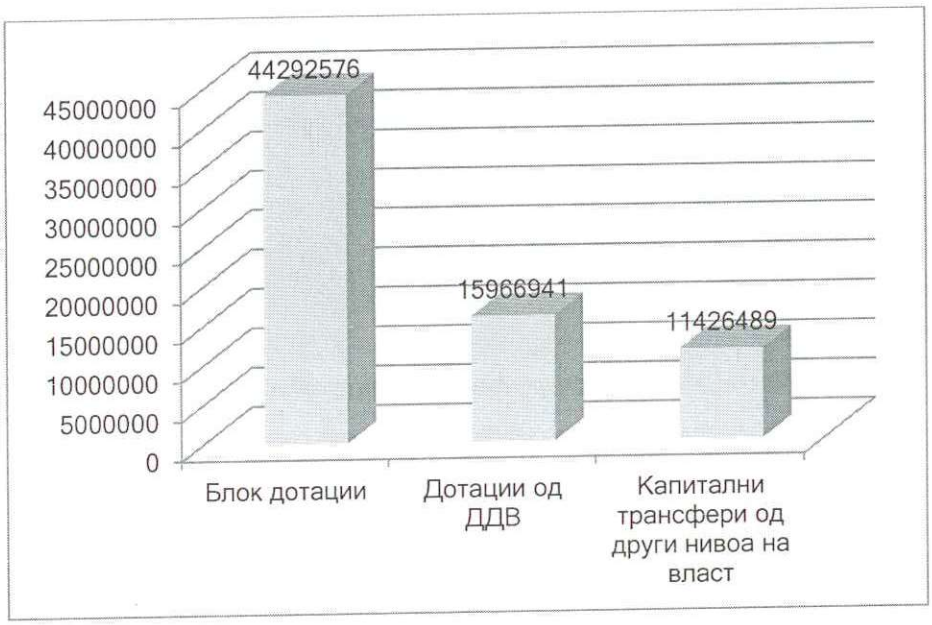
Графикон 5. Видови неданочни приходи (структура во %)

КОЈА Е УЛОГАТА НА ТРАНСФЕРИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ - ДОТАЦИИТЕ?

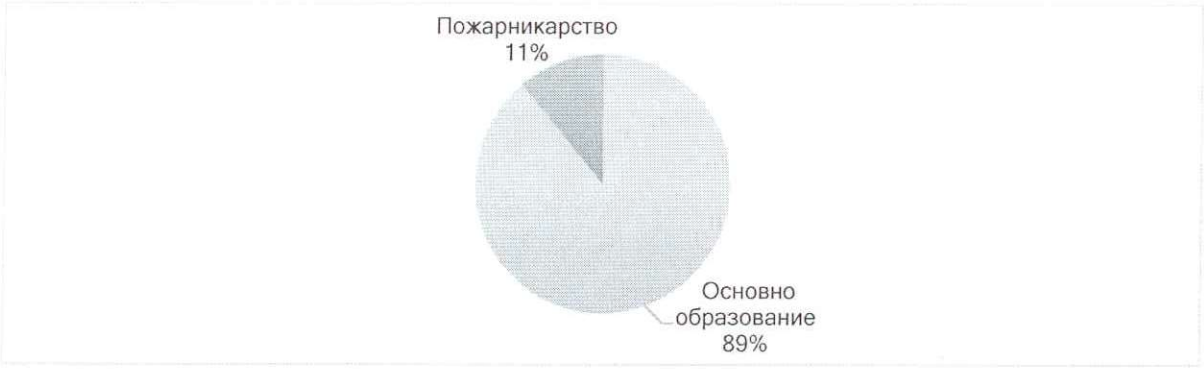
Вредноста на главните видови на трансфери од централната власт е прикажана во продолжение. Највисок износ на трансфери е планиран за Блок дотации во износ од 44,292,576 додека пак, планираниот износ од трансферот од ДДВ изнесува 15,966,641 денари, а за капитални трансфери 11,426,489 денари.

Графикон 6. Видови на трансфери и донации (во денари)

Блок дотациите и намнските дотации за пренесени надлежности од централната власт се најзначајниот износ на трансфери кој го добива општината и со кој во значаен дел се финансираат пренесените надлежности за **образование и за пожарникарство**. Во продолжение е прикажана распределбата на овие Блок /наменски дотации по различни намени. **Најголем износ од блок дотациите** се однесуваат за образование во износ од 39,274,000 денари, додека за наменски дотации за пожарникарство се издвојува износ од 4,900,000 денари.

Табела 5. Намена на дотациите на општина (структура во %)

КАДЕ И КАКО СЕ ТРОШАТ ОПШТИНСКИТЕ ПАРИ?

Особено е важно каде и како се трошат локалните ресурси. Локалните расходи се директно поврзани со обезбедувањето на потребните добра и услуги на граѓаните – затоа нивната структура и начин на распределба е особено важно да бидат транспарентно преставени. Во продолжение се преставени **клучните расходи на општината за 2023 година**.

Во наредниот период најголем износ на расходи ќе се потрошат за Плати и надоместоци во износ од 48.426.430ден., односно 56% од структурата на вкупните расходи, понатаму Стоки и услуги во износ од 25.384.477ден., односно 29%.

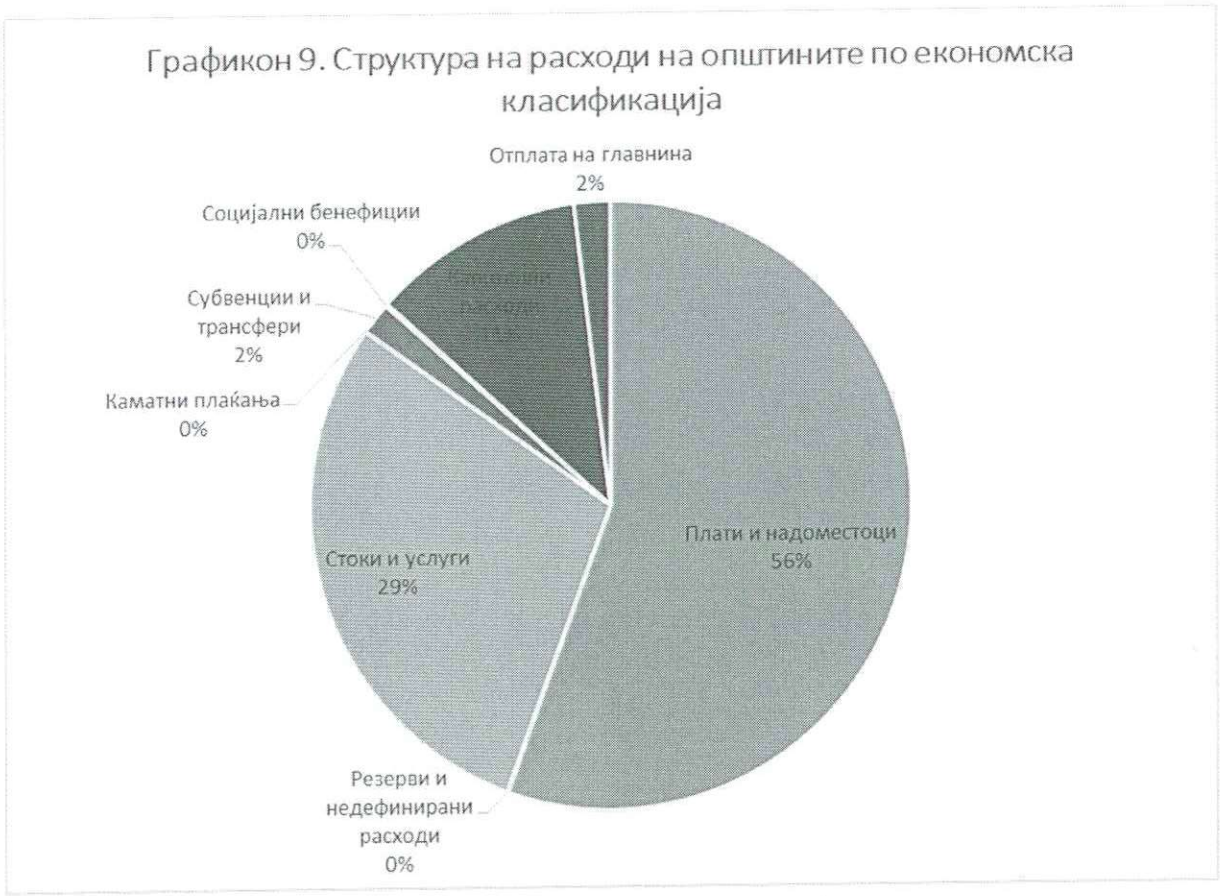
Најнизок износ на расходи општината издвојува за Резерви и недефинирани расходи од 50.000ден., со 0.05% учество во вкупните расходи на општина Ранковце.

Во 2023 година капиталните расходи е предвидено да изнесуваат 9.930.000 денари, односно да учествуваат со 11.40% во структурата на вкупните расходи. Најголем дел од капиталните расходи се планирани за реализирање на Изградба на улици и патишта и Изградба на други објекти (канализација).

Графикон 9. Структура на расходи на општина Ранковце по економска класификација (во %)

Табела 6. Расходи на општините по економска класификација

Расход на сметка	Износ	Структура
Плати и надоместоци	48426430	55,60063115
Резерви и недефинирани расходи	50000	0,05740732
Стоки и услуги	25384477	29,14509582
Каматни плаќања	12000	0,013777757
Субвенции и трансфери	1489000	1,709589986
Социјални бенефиции	100000	0,11481464
Капитални расходи	9930000	11,40109373
Отплата на главнина	1705000	1,957589608
Вкупно расходи	87096907	100

КОЛКУ ПЛАНИРА ДА ПОТРОШИ ОПШТИНАТА ЗА СЕКОЈА ОДДЕЛНА НАДЛЕЖНОСТ/ПРОГРАМА - УСЛУГА ЗА ГРАЃАНИТЕ ?

Во продолжение се претставени клучните планирани намени/распределба на општинските средства по секоја од надлежностите – услугите кои треба да ги добијат граѓаните.

Највисок износ на расходите од општинската сметка се издвојува за Образование во износ од 39.883.477 денари, додека најнизок износ е издвоено за Спорт и рекреација и за Заштита и спасување.

Табела 6. Вкупни расходи на општина Ранковце по одделни надлежности (во денари и структура во %)

Табела 6. Вкупни расходи на општина по одделни надлежности

Вкупни расходи на општините по одделни надлежности	Износ	Учество во вкупните расходи (во %)
А - Совет на општина	1940000	2,227404011
Д - Градоначалник	1678410	1,927060395
Е - Општинска администрација	17361014	19,93298568
Ф - Урбано планирање	2700000	3,099995273
Ј - Комунални дејност	15735000	18,06608356
К - Култура	420000	0,482221487
Л - Спорт и рекреација	20000	0,022962928
Н - Образование	39883477	45,79207043
Р - Заштита на животна средина	90000	0,103333176
Њ - Противпожарна заштита	7249006	8,322920124
Љ- Заштита и спасување	20000	0,022962928
Вкупно	87096907	100

Расходите кои се одделуваат за **општинската администрација** се во износ од 17.361.014 денари, истите се наменети за Плати, комунални услуги, канцелариски материјали, тековно одржување, трансфери, капитални трошоци (купување на канцелариски мебел, компјутерски софтвер, купување на информатичка и видео опрема, купување на други машини).

Табела 7. Расходи по програми по надлежност - Општинска администрација (во денари и структура во %)

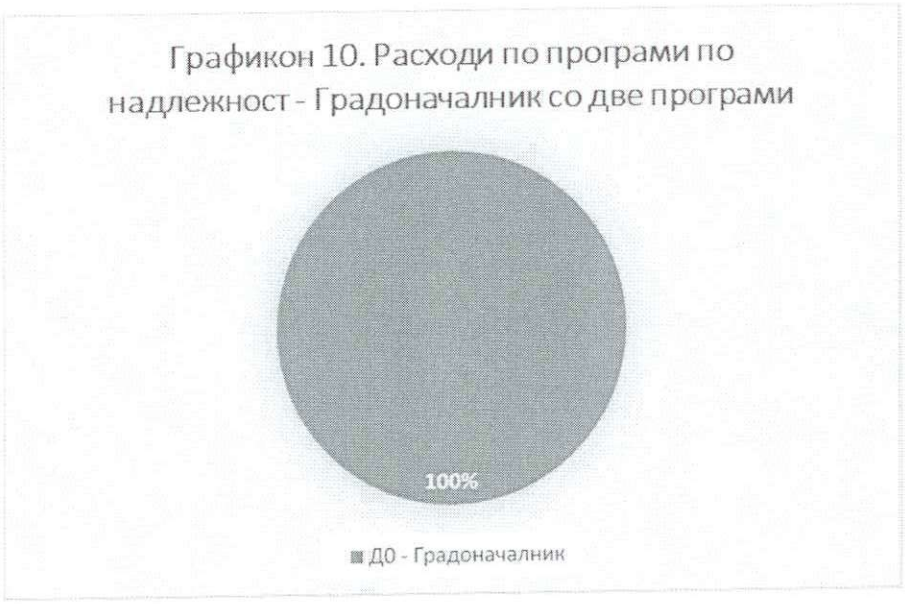
Табела 7. Расходи по програми на надлежност - Општинска администрација

Општинска администрација	Износ	Учество во вкупните расходи од оваа надлежност (во %)
ЕО - Општинска администрација	16401014	94
ЕА - Капитални трошоци на општината	960000	6
Вкупно	17361014	100

Вкупните расходи кои се наменети за работата на **Градоначалникот** изнесуваат 1.678.410 денари и истите во себе вклучуваа плати и надоместоци на градоначалникот, патни и дневни расходи, комунални услуги и други тековни чланарини.

Табела Д.4. Расходи по програми по надлежност - Градоначалник со две програми

Градоначалник	Износ	Структура
ДО - Градоначалник	1678410	100
Вкупно	1678410	100

Во расходите за програмите по надлежност на **урбанизам и урбанистичко планирање** највисок износ се издвојува за Урбанистичко планирање каде што се планирани/издвоени 2.500.000денари.

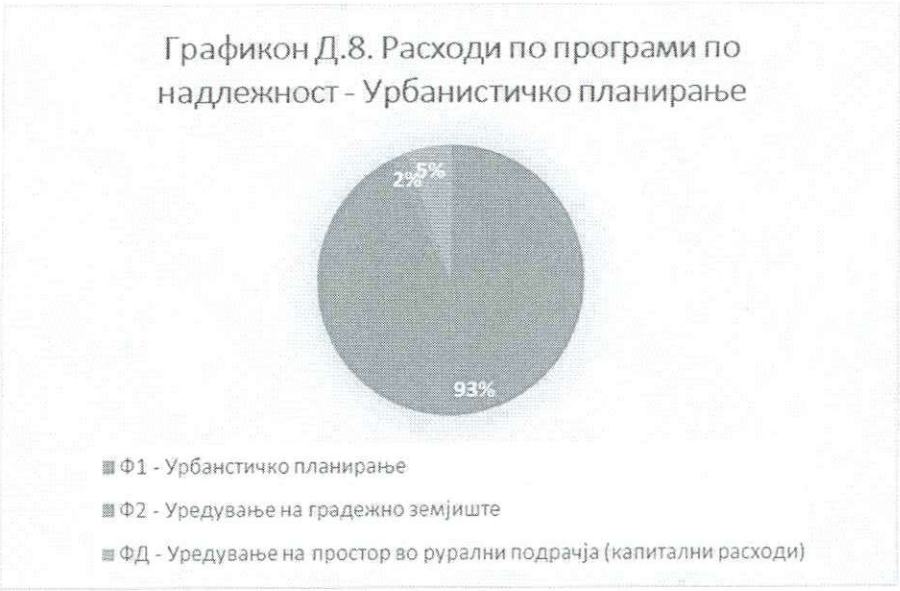

Урбанистички план за село Герман во вредност од 2.500.000 денари. Фаза на реализација: Предлог план. Време на изработка 2023 година.

Табела 8. Расходи по програми по надлежност - Урбанизам/урбанистичко планирање (износ во денари и структура во %)

Табела 8. Расходи по програми по надлежност - Урбанистичко планирање

Урбанистичко планирање	Износ	Учество во вкупните расходи од оваа надлежност
Ф1 - Урбанстичко планирање	2500000	92,59259259
Ф2 - Уредување на градежно земјиште	50000	1,851851852
ФД - Уредување на простор во рурални подрачја (капитални расходи)	150000	5,555555556
Вкупно	2700000	100

Расходите издвоени за **комунални услуги** во износ од 15.735.000денари, имаат за цел да ги помогнат активностите како: јавно осветлување од 3.800.000денари, јавна чистота од 800.000 денари, одведување и пречистување на отпадни води од 2.000.000денари, одржување на локални патишта и улици од 980.000денари., рушење на објекти од 200.000денари., изградба на улици од 4.000.000денари.

Табела 9. Расходи по програми по надлежност - Комунални дејности (износ во денари и структура во %)

Табела 9. Расходи по програми по надлежност - Комунални услуги

Комунални услуги	Износ	Учество во вкупните расходи од оваа надлежност (во %)
Ј3-Јавно осветлување	3800000	24,15
Ј4-Јавна чистота	800000	5,08
Ј6-Одржување и заштита на локалните патишта, улици и регулирање н	2685000	17,06
Ј8-Други комунални услуги	200000	1,27
ЈД-Изградба и реконструкција на локални патишта и улици	6250000	39,72
ЈИ-Изградба на систем за одведување, прочистување на отпадни води	2000000	12,71
Вкупно	15735000	100,00

Општина за реализација на капитални трошоци има добиено проект за изградба на улица во село Ранковце – Крајчина маала (Десетак) во износ од 4.000.000денари и изградба на канализациона мрежа во село Ранковце – Крајчина маала (Десетак) во износ од 1.700.000 денари во корист на граѓаните од општина Ранковце.

Во расходите за **заштита на животната средина** на општина Ранковцепреовладуваат расходите за подготвување на проекти и услуги за копирање и печатење.

Табела Д.5. Расходи по програми по надлежност - Заштита на животна средина

Заштита на животна средина	Вредност (во ден)	Учество во вкупните расходи од оваа надлежност (во%)
Р1-Заштита на животна средина и природа	90000	100
Вкупно	90000	100

Во поглед на средствата кои се планираат за реализација на активности од **културата** истите може да се поделат на, активности поврзани со културни манифестации Макавеј во село Герман 14 Август и Ден на општината 21 Септември

Табела Д.7. Расходи по програми по надлежност - Култура

Култура	Вредност (во ден.)	Учество на расходите (во%)
К4-Културни манифестации и творештво	420000	100
Вкупно	420000	100

Графикон 13. Расходи по програми по надлежност – Култура (учество во %)

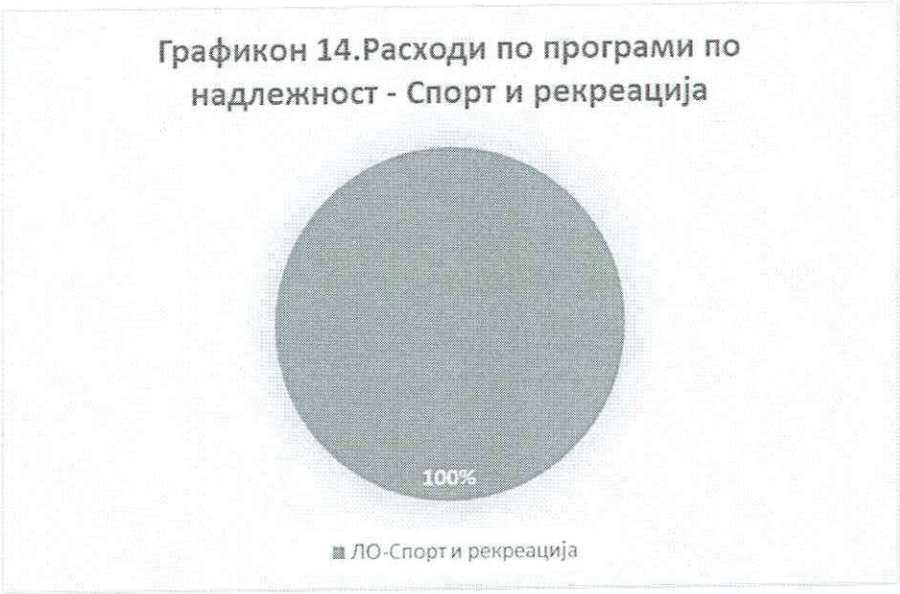

Расходите за **спорт и рекреација** во прв ред се наменети за спортспортски настани во износ од 20.000денари.

Табела Д.8. Расходи по програми надлежност - Спорт и рекреација

Спорт и рекреација	Износ	Структура
ЛО-Спорт и рекреација	20000	100
Вкупно	20000	100

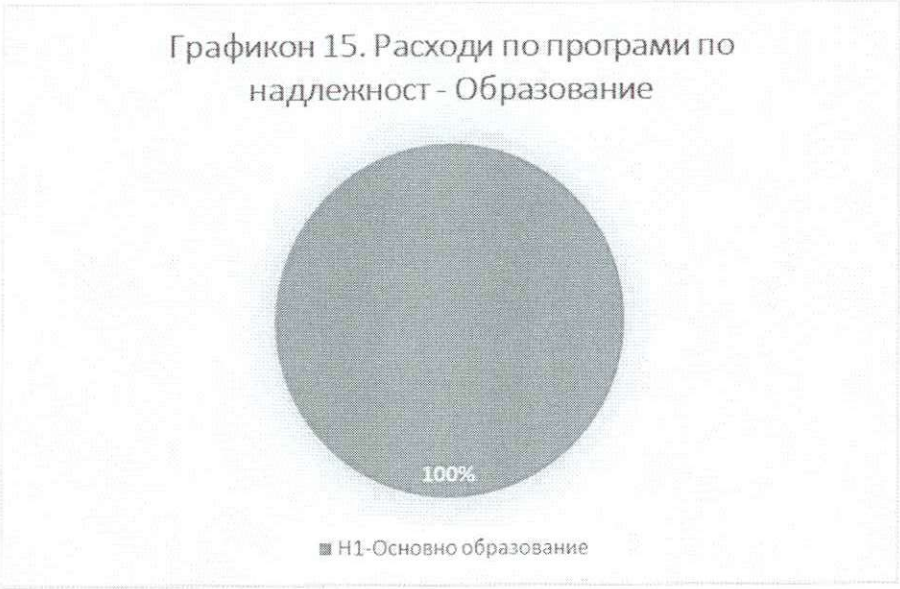
Графикон 14. Расходи по програми по надлежност – Спорт и рекреација (учество во %)

Во расходите за **образование** преовладуваат трошоците за Основно образование кои зафаќаат околу 100% во вкупните расходи по оваа надлежност.

Табела Д.9. Расходи по програми по надлежност - Образование

Образование	Износ	Структура
Н1-Основно образование	39883477	100
Вкупно	39883477	100

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ОПШТИНАТА ПО ГЛАВА НА ЖИТЕЛ

Во 2023 година вкупните приходи по глава на жител во Ранковце ќе изнесуваат 25.136 денари денари, додека приходите по глава на жител од основниот (сопствениот) буџет на општината изнесуваат 12,212 денари.

Графикон 17. Приходи и расходи на општина Ранковце по глава на жител (во денари)

КАКО СЕ РЕАЛИЗИРА ОПШТИНСКИОТ БУЏЕТ?

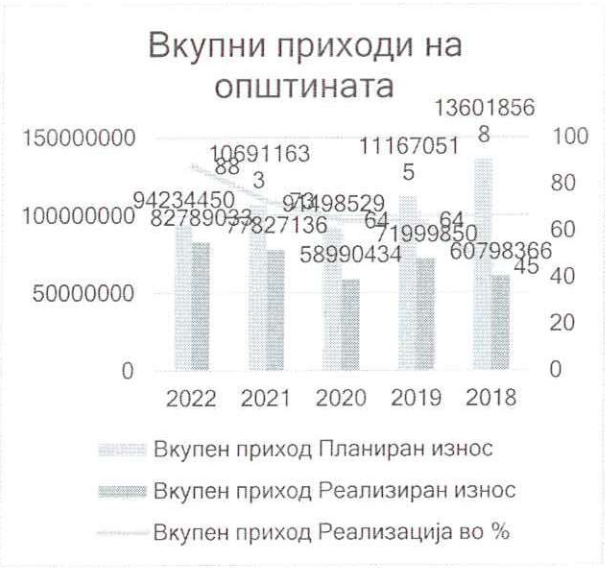
Реализацијата на **општинскиот буџет** е важен индикатор кој е поврзан со остварување на планираните приходи и расходи во изминатиот период. Исто така ја покажува **очекуваната реализација/трендот на реализаија на општинските буџети**.

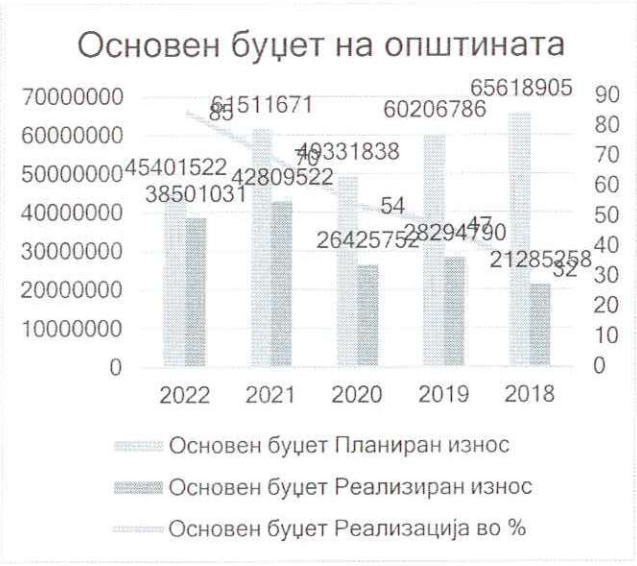
Во продолжение е прикажана реализацијата на **основниот (сопствениот) буџет** на општината и **вкупниот буџет на општината** и на страната на **приходите** и на страната на **расходите**.

Реализацијата на сопствените приходи во период 2018-2022 година забележува нагорен тренд.

Вкупните приходи на општина Ранковце во 2022 година изнесувале 94.234.450 денари што означува пораст од 15% во споредба со 2021 година.

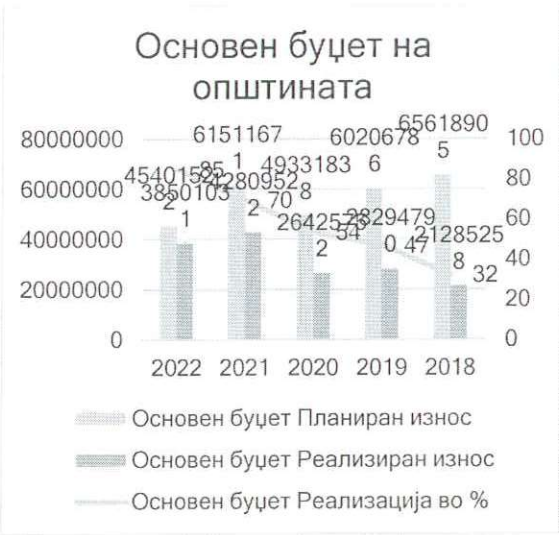
Графикон 18. Планирани и реализирани вкупни приходи и приходи од основниот буџет за период 2018-2022 година (во денари и структура во %)

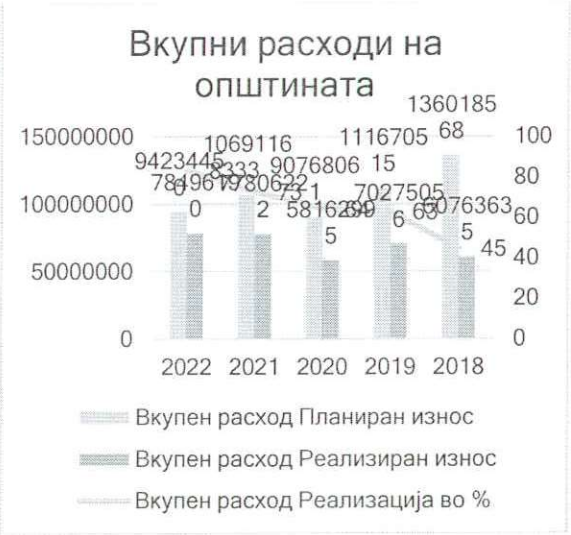

Реализацијата на **вкупните расходи на општина** Ранковце во 2022 година изнесува 83% што претставува раст од 10 **процентни поени** во однос на 2021 година. Вкупните расходи забележале намалување од 10 процентни поени.

Графикон 19. Планирани и реализирани вкупни расходи и расходи од основниот буџет за период 2018-2022 година (во денари и структура во %)

КЛУЧНИ БУЏЕТСКИ ДОКУМЕНТИ - како можат граѓаните да ја следат реализацијата на општинскиот буџет ?

Кои се клучни буџетски документи?

- **Буџетскиот календар** ги дефинира роковите за планирање на општинскиот буџет, каде што се опфатени сите **активности** поврзани со подготвување на буџетот, извршување на буџетот низ финансиските извештаи или следење на извршувањето на буџетот од општинската администрација.

- **Буџетскиот циркулар** ги содржи инструкциите за изработка предлог-буџет од страна на буџетските корисници и го доставува Министерството за финансии.

- **Предлог-буџетот** е подготвен од страна на градоначалникот (општинската администрација) во кој се планираат годишните приходи и годишните расходи и кој треба да биде одобрен од страна на советот на општината.

- **Предлогот на планот на програмите за развој** ги содржи среднорочните проекции на одобрените средства по одделни буџетски програми и потпрограми, годините во кои тие ќе се реализираат и изворите на финансирање, односно буџетите.

- **Буџетот** е акт на локалната власт со кој се планираат годишните приходи и други приливи и се одобруваат годишните расходи и други одливи на државата или на општината.

- **Месечните извештаи** ги содржат податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи за претходниот месец за коишто се однесува извештајниот период.

- **Кварталниот извештај К1** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи за претходните три месеци за коишто се однесува извештајниот период, согласно со економската класификација на приходи и расходи по сметки и збирно.

- **Кварталниот извештај К2** ги содржи податоците за сите неподмирени обврски, како и за неподмирените обврски по видови и по ставки, со состојба на последниот ден од претходниот квартал.

- **Кварталниот извештај К3** ги содржи податоците за задолжување и информациите за промените на состојбата на секое задолжување во претходниот квартал, како и промените на состојбата на издадените гаранции и податоци за долгот на јавните претпријатија кои се основани од општините.

- **Полугодишниот извештај** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и за капиталните приходи и расходи за претходните шест месеци за коишто се однесува извештајниот период.

- **Годишниот извештај** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи, за една година за кои се однесува извештајниот период.